

ประวัติความเป็นมาของกระทรวงศึกษาธิการ

ความนำ

กระทรวงศึกษาธิการแต่เดิมมีชื่อว่ากระทรวงธรรมการ ตั้งเป็นกระทรวงเสนาบดีในรัชกาลที่ 5 เมื่อวันที่ 1 เมษายน รัตนโกสินทรศก 111 ตรงกับปีมะโรง พ.ศ. 2435 มีกำเนิดมาจากกรมศึกษาธิการซึ่งตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2430¹ มีหน้าที่จัดการศึกษา

ก่อนการตั้งกระทรวง

เดิมการศึกษาของไทยอยู่ที่วัด ซึ่งเป็นการจัดกันเองโดยอาศัยพระและประชาชนร่วมมือกัน ผู้ชายมีโอกาสได้เรียนหนังสือ แต่ผู้หญิงต้องอยู่กับบ้าน เรียนการฝีมือและการครัว ส่วนอาชีวศึกษาก็เรียนกันภายในครอบครัวหรือตามท้องถิ่น เป็นการเล่าเรียนแบบสืบทอดกันเป็นมรดกตกทอดกันมา จนกระทั่ง พ.ศ. 2414 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง มีพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) เป็นอาจารย์ใหญ่ นับเป็นโรงเรียนแห่งแรกที่มีขึ้นตามความหมายของโรงเรียน ที่เข้าใจกันในปัจจุบันนี้

ต่อมาใน พ.ศ. 2430 ทรงพระราชดำริว่า โรงเรียนหลวงได้จัดตั้งขึ้นแพร่หลาย การเล่าเรียนเจริญขึ้นมากแล้ว หน้าที่การจกโรงเรียนเป็นราชการพลเรือน

¹รอง ศยามานนท์, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2495), หน้า 1.

แต่มาเกี่ยวเนื่องอยู่ในฝ่ายทหาร ก็เพราะได้โปรดให้เริ่มจัดขึ้นในกรมมหาดเล็กก่อน เห็นสมควรที่จะแยกการจัดโรงเรียนทั้งปวงออกจากกรมทหารมหาดเล็ก มาจัดตั้งเป็นกรมหนึ่งต่างหากในราชการพลเรือน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศตั้งกรมศึกษาธิการ เมื่อ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2430¹ ตามประกาศดังต่อไปนี้

ประกาศตั้งกรมศึกษาธิการ

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศจงทราบทั่วกัน การเล่าเรียนวิชาเป็นการสำคัญของการบ้านเมือง แรกก่อนมายังหาได้จัดตั้งขึ้นเป็นแบบแผนให้แพร่หลาย และยังหาได้มีเจ้าพนักงานสำหรับบังคับบัญชาราชการฝ่ายการเล่าเรียนทั้งปวงไม่ บัดนี้ไต่ทรงท่านบำรุงการเล่าเรียนให้เป็นแบบอย่างเจริญรุ่งเรืองขึ้นไคมาก และไต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีเจ้าพนักงานรับกระแสรักษาการนี้ตลอดมา เมื่อการเล่าเรียนเจริญขึ้น ผู้ซึ่งรับราชการในการเล่าเรียน คือ เจ้าพนักงานสำหรับบังคับจัดการเล่าเรียน และอาจารย์ผู้ฝึกสอนวิชาเป็นต้นนั้นก็มากขึ้นโดยลำดับ ผู้ซึ่งรับราชการในตำแหน่งการทั้งปวงเหล่านี้ก็เป็นข้าราชการรับราชการแผ่นดินฉลองพระเดชพระคุณในสวน 1 เหมือนกับข้าราชการกรมอื่น ๆ แต่ยังหาได้มีตำแหน่งในราชการไม่ เพราะราชการฝ่ายการเล่าเรียนยังมิได้ตั้งสังกัดขึ้นเป็นกรม 1 เหมือนกับประเทศอื่น ๆ

บัดนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานซึ่งสำหรับจัดการเล่าเรียนทั้งปวงรวมเป็นกรม 1 เรียกว่า กรมศึกษาธิการ ซึ่งผู้ใดรับกระแสรักษาการเป็นหัวหน้าพนักงานจัดการเล่าเรียน เป็นตำแหน่งขาดวงผู้บัญชาการศึกษา และให้ผู้ซึ่งใดรับราชการอยู่ในพนักงานจัดการเล่าเรียนทั้งปวง สังกัดขึ้นอยู่ในกรมศึกษาธิการตามตำแหน่งซึ่งใดรับราชการนั้นทุกคน ให้กรมศึกษาธิการนี้เป็นกรม 1 ในราชการฝ่ายพลเรือน เหมือนกับกรมอื่น ๆ สืบไป

¹กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิสามัญศึกษา, ประวัติกรมวิสามัญศึกษา (พระนคร : โรงเรียนการช่างวุฒศึกษา, 2503), หน้า 1.

ประกาศมา ณ วันศุกร์ เดือน 6 ขึ้น 15 ค่ำ ปีกุน นพศก จุลศักราช 1249
(พ.ศ. 2430)¹

เมื่อประกาศตั้งกรมศึกษาธิการแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมหมื่น
คำรงราชานุภาพทรงบัญชาการกรมศึกษาธิการ ทั้งเป็นผู้ช่วยบัญชาการทหารบกในกรม
ยุทธนาธิการอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย และโปรดให้โรงเรียนต่าง ๆ ที่ขึ้นอยู่ในกรมมหาดเล็ก
เดิม และโรงเรียนนันทอุทยานกับกรมแผนที่มาขึ้นในกรมศึกษาธิการ ตั้งที่ว่าการอยู่ที่ตึกยาว
ข้างประตูพิมานไชยศรีด้านตะวันออก (คือที่ทำการพระคลังข้างที่ในปัจจุบัน)²

การจัดการศึกษาในระยะนี้ ได้ขยายตัวมาเป็นลำดับนับตั้งแต่รัฐเข้าจัดการศึกษา
โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกคนเข้ารับราชการเป็นสำคัญ

การตั้งกระทรวงศึกษาธิการ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า การโรงเรียนที่
ได้จัดตั้งขึ้นมีกิจเกี่ยวข้องกับพระอารามและพระสงฆ์มาก จึงโปรดให้กรมธรรมการ
สังฆการี กรมศึกษาธิการ กรมพยาบาล กรมแผนที่ และพิพิธภัณฑสถาน มารวมอยู่ใน
บังคับบัญชาเดียวกัน ตั้งเป็น กระทรวงธรรมการ เมื่อปีฉลู ร.ศ. 108 (พ.ศ. 2432)
แต่เรียกว่า กรมธรรมการ ได้ทรงมีพระบรมราชโองบายงานของกรมธรรมการไว้ว่า
"เป็นพนักงานที่จะบังคับบัญชาการกิจของในพระสงฆ์ตำแหน่งที่พระยาพระเสด็จ และ
เป็นผู้บังคับการ โรงเรียนและโรงพยาบาลทั่วทั้งพระราชอาณาเขต"³

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507
(พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 51.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

³ บุญเจือ อองคประดิษฐ์, เอกสารของกรมวิชาการ ชุดพัฒนาการทางการศึกษา
อันฉบับที่ 4 ความเป็นมาของการบริหารการศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์มิ่งมงคลการพิมพ์,
2505), หน้า 9.

กรมธรรมการ ใ้แบ่งส่วนราชการออกเป็น กรมกลาง กรมธรรมการสังฆการี กรมศึกษาธิการ กรมพยาบาล พิพิธภัณฑสถาน และกรมแผนที่¹

ในวันที่ 1 เมษายน รัตนโกสินทรศก 111 ปีมะโรง ตรงกับพุทธศักราช 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศตั้งกรมธรรมการซึ่งเป็นกรมมีเสนาบดีอยู่แล้ว ขึ้นเป็นกระทรวงเสนาบดี ซึ่งอันที่จริงกรมธรรมการมีสถานะเป็นกระทรวงโดยปริยาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2433 แล้ว แต่ยังไม่ได้ประกาศชื่อเป็นกระทรวงเท่านั้น²

กรมต่าง ๆ ที่สังกัดกระทรวงธรรมการ เมื่อแรกตั้งมีดังนี้

1. กรมธรรมการกลาง คือ กรมธรรมการเดิม ซึ่งยกขึ้นเป็นกรมบัญชาการกระทรวง และมีกรมราชบัณฑิตมาสมทบเป็นกรมขึ้นอีกกรมหนึ่ง พระยาวุฒิศการบดีเป็นปลัดทูลฉลองมีหน้าที่ในการพระศาสนา และพิจารณาพิพากษาคดีที่พระภิกษุสามเณร เป็นความกับฆราวาส

2. กรมศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการเล่าเรียน พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าจันทรทัตจตุพชาธาร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวรณปริชา) เป็นอธิบดี ต่อมาย้ายไปเป็นอธิบดีกรมพยาบาล โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสมมตอมรพันธุ์ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์) มาแทน แต่อยู่ไม่นานก็ย้ายไปกรมราชเลขาณการตามเดิม ใน พ.ศ. 2438 พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ) เสด็จกลับจากยุโรป ได้มาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศึกษาธิการ จนถึง พ.ศ. 2445

3. กรมพยาบาล ในชั้นต้นไม่มีตัวอธิบดี ต่อมาเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2435 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าจันทรทัตจตุพชาธาร

002916

¹ เรื่องเดียวกัน.

² รอง ศยามานนท์, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ, หน้า 26.

(กรมหมื่นวิจิตรวรณปรีชา) เป็นอธิบดี กรมนี้มีหน้าที่บังคับบัญชาศิริราชพยาบาล และโรงพยาบาลอื่น ๆ ที่จัดตั้งขึ้นในเวลาต่อมาด้วย กรมพยาบาลเป็นกรมเมื่ออธิบดีอยู่เป็นเวลา 18 ปี ใน พ.ศ. 2449 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกสาธารณสุขพยาบาลไปขึ้นอยู่ในกระทรวงนครบาล บรรดาโรงพยาบาลทั้งหลายที่มีอยู่ในเวลานั้นก็ยกไปขึ้นอยู่กับกระทรวงนครบาลหมด นอกจากศิริราชพยาบาลซึ่งใช้เป็นที่สำหรับนักเรียนแพทย์ได้ฝึกหัดการพยาบาล คนไข้ให้คงอยู่เป็นสาขาของโรงเรียนราชแพทยาลัย จึงเป็นอันยกเลิกกรมพยาบาลและตำแหน่งอธิบดีกรมนี้ตั้งแต่นั้นมา ส่วนโรงเรียนราชแพทยาลัยคงเป็นโรงเรียนชั้นอุดมศึกษาขึ้นอยู่ในกรมศึกษาธิการ

4. กรมพิพิธภัณฑ์ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไชยานุชิตเป็นผู้บัญชาการ

5. กรมล้างชำระ มีหน้าที่ในการพิพิธสงฆ์ พระยารุฉีการบดีเป็นอธิบดีอีก

ตำแหน่งหนึ่ง¹

ที่ทำการของกระทรวงธรรมการยังคงตั้งอยู่ที่ตึกกรมประตูปิมาณไชยศรีคาน ตะวันออก (ปัจจุบันเป็นสำนักงานพระคลังข้างที่) อันเป็นที่ตั้งกรมศึกษาธิการและกรมธรรมการในสมัยต่อมาจนถึง พ.ศ. 2441 จึงได้ย้ายมาอยู่ที่ตึกสุนันทาลัย ปากคลองตลาด คือโรงเรียนราชินีในปัจจุบัน ระหว่าง พ.ศ. 2448 - 2452 ตั้งอยู่ที่ตึกสร้างใหม่ที่พระราชวังบวรฯ (ที่ตั้งโรงละครแห่งชาติในปัจจุบัน) ระหว่าง พ.ศ. 2452 - 2483 ตั้งที่อยู่บ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ ริมปากคลองโอ่งอ่าง (ปัจจุบันเป็นที่ทำการกรมกลีกรม) ณ ที่นั้น ใน พ.ศ. 2462 กระทรวงธรรมการได้รับเงินงบประมาณจำนวน 122,801 บาท ให้สร้างตึกที่ทำการใหม่เป็นตึก 3 ชั้นในที่เดิม โดยรื้อบ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ลงเพราะทรุดโทรมมาก ใน พ.ศ. 2463 - 2465 ระหว่างทำการรื้อและก่อสร้าง กระทรวงธรรมการได้เช่าช่วงตึกแถว ซึ่งเป็นร้านค้าของบริษัท เอส. สมิทแอนด์สัน จากบริษัทไฟฟ้า เป็นที่ทำการชั่วคราวโดยเสียค่าเช่าเดือนละ 240 บาท

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507,

ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2463 ถึงวันที่ 31 มิถุนายน พ.ศ. 2465 ใน พ.ศ. 2483
กระทรวงธรรมการได้ย้ายมาอยู่ที่วังจันทร์เกษม ถนนราชดำเนินนอก ¹

งานส่วนใหญ่ของกระทรวงธรรมการ เกี่ยวกับการจัดการพระศาสนา การศึกษา
การพยาบาล และพิพิธภัณฑ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2462 ได้มีการแยกงานพระศาสนาไปรวมกับงานพระราช
สำนัก กระทรวงธรรมการจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงศึกษาธิการ ² ดังปรากฏใน
ประกาศเรื่อง ย้ายกรมธรรมการไปรวมอยู่ในพระราชสำนัก ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชปรารภว่า แด่คุณมากรมสังฆการี
อันมีหน้าที่เป็นเจ้าทะเบียนสงฆ์ และกรมธรรมการอันมีหน้าที่พิจารณาคดี
เกี่ยวกับพระภิกษุ รวมเรียกว่ากรมสังฆการีกรมธรรมการ ขึ้นตรงในพระองค์
สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน หัวหน้ากรมนี้เป็นออกญาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ใน
เวลาที่ไม่ว่างตั้งออกญาพระเสด็จ ไปรคเกล้าฯ ในพระบรมวงศานุวงศ์
ที่มีหน้าที่ราชการในกรมวังเป็นผู้บัญชาการกรมนี้ มีราชการเป็นธุระการ
รองลงไป มีตำแหน่งเป็นจางวาง ธรรมเนียบนี้มีสืบมาจนถึงคราวจัดกระทรวง
ราชการต่างแผนก ในรัชกาลที่ 5 จึงได้ยุบไปสมทบกับกรมศึกษาธิการ เรียกว่า
กระทรวงธรรมการ และเรียกกรมนี้ต่อมาว่า กรมธรรมการ ส่วนหน้าที่พิจารณา
คดีของกรมธรรมการ เคียงยกไปสมทบกระทรวงยุติธรรม การจัดคดียังนี้ก็ได้
สมมุติหมายไปในครั้งนั้น คือจัดตั้งโรงเรียนหนังสือไทยขึ้นตามวัดสำเร็จ แต่ก็ได้
พบความไม่สะดวกควยเหมือนกัน ควรวาราชการของสองกรมนี้ต่างชนิดกัน
ที่เกี่ยว ยากที่จะเลื้อกหาจากกระทรวงผู้สามารถบัญชาได้ทั้ง 2 กรม คงได้
ทางหนึ่งเสียทางหนึ่ง มีพระบรมราชประสงค์จะให้ราชการเป็นไปสะดวก
ทั้งจะให้หลวมแก่ทรงเป็นพุทธศาสนูปถัมภกโดยตรง จึงมีพระบรมราชโองการดำรัส
เหนือเกล้าฯ ให้ย้ายกรมธรรมการมารวมอยู่ในพระราชสำนักตามประเพณีเดิม

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 96.

² "เรื่องย้ายกรมธรรมการไปรวมอยู่ในพระราชสำนัก," รายงานกระทรวง
ศึกษาธิการ 12 (2462) : 4.

ส่วนกระทรวงธรรมการนั้น โปรดเกล้าฯ ให้เรียกว่า กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการศึกษา เสนาบดีถือตราผูกตามประทีปเป็นตราประจำตำแหน่ง¹

ในระบายนีกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการศึกษาทุกระดับจนถึงอุดมศึกษา และสร้างรวบรวมสรรพแบบอย่างสำหรับการศึกษาเล่าเรียนทั่วไป คือการแต่งตำรา การห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์สถาน

ครั้นปี พ.ศ. 2469 ได้มีการเปลี่ยนแปลงในวงการการศึกษา คือการพระศาสนา ไต่กลับมารวมกับการศึกษาอีก ทั้งนี้เพราะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า การศึกษาไม่ควรจะแยกจากวัด กระทรวงศึกษาธิการจึงเปลี่ยนเป็นกระทรวงธรรมการตามเดิม ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2476 บัญญัติให้กระทรวงธรรมการมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา การธรรมการ และการศิลปากร²

ต่อมาในปี พ.ศ. 2484 กระทรวงธรรมการได้เปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงศึกษาธิการอีก ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. 2484 และเป็นกระทรวงศึกษาธิการมาจนกระทั่งทุกวันนี้³

ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่นั้น มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา และการศิลปากร โดยแบ่งหน้าที่ราชการในกระทรวงศึกษาธิการเป็น สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวง กรมการศาสนา * กรมพลศึกษา

¹ เรื่องเดียวกัน.

² "พระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวงและกรม พุทธศักราช 2476," ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย 50 (12 พฤษภาคม 2476) : 176.

³ "พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พุทธศักราช 2484," ราชกิจจานุเบกษา ภาค 2 แผนกกฎหมาย 58 (19 สิงหาคม 2484) : 1046.

* ในระบายนีใช้ "ศาสนา"

กรมมหาวิทยาลัย กรมศิลปากร กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา¹ ในปี พ.ศ. 2485 ได้มีการโอนกรมศิลปากรไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการจึงยังคงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาและการศาสนา และใน พ.ศ. 2495 ได้ตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้น และโอนกรมการศาสนาไปสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการจึงมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาอบรม ต่อมาใน พ.ศ. 2501 ยุบกระทรวงวัฒนธรรม โอนกรมการศาสนาและกรมศิลปากรกลับมาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการตามเดิม กระทรวงศึกษาธิการจึงมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาอบรม การศาสนา และการวัฒนธรรม แบ่งส่วนราชการออกเป็น 11 ส่วน และมีราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นทบวงการเมือง มีฐานะเทียบเท่ากรมอยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการด้วย ใน พ.ศ. 2502 ได้โอนงานมหาวิทยาลัยไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี² และยังมี การเปลี่ยนแปลงส่วนราชการและอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการอีกหลายครั้ง จนถึงปัจจุบันนี้

กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน

1. อำนาจหน้าที่ ตามแนวนโยบายแห่งรัฐที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาตรา 72, 73, 74, 75 และ 76 และตามนโยบายของรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ งานในหน้าที่

¹ เรื่องเดียวกัน.

² "พระราชบัญญัติโอนมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2502," ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 76 (2 กันยายน 2502) : 10.

ของกระทรวงศึกษาธิการ คือ งานเกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมของ
ประเทศ¹

งานที่เกี่ยวกับการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการ
ดำเนินการและทำให้บริการทางการศึกษาสำหรับสาธารณชน ตามแนวทางที่ปรากฏใน
แผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามสมควรแก่
ความสามารถและฐานะของบุคคล เพื่อให้มีคุณสมบัติ "เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรมและ
วัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย
มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ"² ได้แก่
การศึกษาระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การฝึกหัดครู การ
ศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาพิเศษ การศึกษาผู้ใหญ่ การควบคุมและส่งเสริมโรงเรียน
ราษฎร์ และการศึกษาประชาชนในสถานต่าง ๆ

งานเกี่ยวกับการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการ
ทำนุบำรุง ส่งเสริมพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติ ส่งเสริมและอุปถัมภ์การ
ดำเนินงานของมหาเถรสมาคม คุณดูแลและช่วยจัดการศาสนสมบัติให้แก่วัดสงฆ์ และการให้
ความช่วยเหลือแก่ศาสนาอื่น ๆ

งานเกี่ยวกับการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบในการ
เชิดชูรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของไทย บำรุงรักษาและดุดองส่งเสริมศิลป

¹"ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 พ.ศ. 2515 ข้อ 23," ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย ภาค 2 ฉบับพิเศษ 89 (29 กันยายน 2515) : 12.

²กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520
(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ยูไนเต็คโปรดักชั่น, 2520), หน้า 5.

วิทยาการอันเป็นสมบัติวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยทั้ง
ภายในและภายนอกประเทศ¹

2. การแบ่งส่วนราชการ กระทรวงศึกษาธิการแบ่งส่วนราชการออกเป็น

สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี

สำนักงานปลัดกระทรวง

กรมการฝึกหัดครู

กรมการศาสนา

กรมพลศึกษา

กรมวิชาการ

กรมศิลปากร

กรมสามัญศึกษา

กรมอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา²

ศูนย์วิทยพัทยาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, "งานในหน้าที่ของกระทรวง
ศึกษาธิการ," ใน รายงานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีการศึกษา 2519
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520), หน้า ฆ.

²"พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29
กันยายน พ.ศ. 2515 (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2519," ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ
93 (24 ธันวาคม 2519) : 7.

นอกจากนี้ยังมีราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งมีฐานะเป็นกรมอยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ¹ และคุรุสภา ซึ่งเป็นสภาในกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488²

การบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ มีรัฐมนตรีว่าการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกระทรวงตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด และรับนโยบายจากนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีมาปฏิบัติ มีรัฐมนตรีช่วยว่าการเป็นผู้ช่วย มีสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทางการเมืองของกระทรวง และประสานงานกับราชการประจำของกระทรวง

ในราชการประจำของกระทรวงศึกษาธิการ มีปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมราชการประจำในกระทรวง และกำกับ เร่งรัด ติดตามผลการปฏิบัติราชการในกระทรวงทั้งหมด เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในกระทรวงรองจากรัฐมนตรี มีรองปลัดกระทรวง 3 ท่านเป็นผู้ช่วยสั่ง และปฏิบัติราชการแทนปลัดกระทรวง มีสำนักงานปลัดกระทรวงเป็นเจ้าหน้าที่ของปลัดกระทรวงในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

กรมและส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ กัน ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี มีหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการของรัฐมนตรี และประสานงานภายในกระทรวงและระหว่างกระทรวง และส่วนราชการอื่น ๆ กับตรวจสอบเรื่องราวร้องทุกข์และความคิดเห็นต่าง ๆ

¹"ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 พ.ศ. 2515 ข้อ 29, 30,"

ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย ฉบับพิเศษ 89 (29 กันยายน 2515) : 14.

²พระราชบัญญัติครู พุทธศักราช 2488 หมวด 1 มาตรา 4 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2492), หน้า 2.

สำนักงานปลัดกระทรวง มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำของกระทรวง และ
ราชการอื่นที่มีได้เป็นงานของส่วนราชการใด (เปรียบเสมือนแม่บ้าน)

กรมการฝึกหัดครู มีหน้าที่ผลิตครู และส่งเสริมวิทย์ฐานะครู

กรมการศาสนา มีหน้าที่บำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา ชนบธรรมเนียมประเพณี
และวัฒนธรรมไทย และอนุเคราะห์ศาสนาอื่น

กรมพลศึกษา มีหน้าที่ส่งเสริมการพลศึกษา และควบคุมกิจการลูกเสือและ
ยุวกาชาด

กรมวิชาการ มีหน้าที่จัดหลักสูตร แบบเรียน และการทดสอบความรู้

กรมศิลปากร มีหน้าที่คุ้มครองรักษาศิลปะ วัฒนธรรม โบราณวัตถุและโบราณสถาน

กรมสามัญศึกษา มีหน้าที่จัดมัธยมศึกษาสายสามัญ ส่งเสริมการศึกษาก่อนภาค
บังคับ กับจัดโรงเรียนประถมศึกษาตัวอย่างบางโรงเรียน

กรมอาชีวศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาค้นอาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
(ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จัดอาชีวศึกษานอกระบบ
โรงเรียน และฝึกหัดครูอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีหน้าที่ควบคุมสถานศึกษาเอกชนทุก
ระดับ ยกเว้นระดับอุดมศึกษา

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา มีหน้าที่ผลิตครูอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี
และให้การศึกษาค้นวิชาชีพทุกระดับ¹

¹กระทรวงศึกษาธิการ, ที่ระลึก...เกษียณ กระทรวงศึกษาธิการ 2521
(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โรงเรียนสตรีเนติศึกษา, 2521), หน้า (4).

3. บทบาทและหน้าที่ของกรมและหน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี มีหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการทั่วไปของรัฐมนตรี ประสานงานภายในกระทรวงและระหว่างกระทรวง ติดต่อกับรัฐสภาเกี่ยวกับการประชุม ติดต่อกับสำนักนายกรัฐมนตรี เกี่ยวกับการประชุมคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการการเมืองและราชการประจำเกี่ยวกับนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

กิจการสำคัญของสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี ทางด้านการเมืองและงานประจำ เช่น ตรวจสอบเรื่องราวร้องทุกข์และความเห็นต่าง ๆ ที่มีผู้ร้องเรียนมา แล้วนำเสนอรัฐมนตรี จัดการเกี่ยวกับการพบปะนักหมายและการตรวจราชการของรัฐมนตรี รวบรวมระเบียบกระทรวงและกฎหมายต่าง ๆ ไว้เป็นหลักปฏิบัติงานของสำนักงาน รวบรวมคำแถลงนโยบายของรัฐบาลและกิจการที่กระทรวงได้ปฏิบัติหรือจะปฏิบัติตามนโยบายนั้น ติดต่oprสานงานระหว่างกระทรวง ทบวง กรม เพื่อให้งานการเมืองและงานประจำดำเนินควบคู่กันไปด้วยดีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวบรวมเรื่องกระทู้ถามคำถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ และจัดทำคำตอบให้รัฐมนตรี ตรวจหนังสือที่กรมต่าง ๆ เสนอรัฐมนตรี เป็นต้น¹

สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานปลัดกระทรวงมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารราชการทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา งานการศึกษา งานส่งเสริมเยาวชน การวางแผนการศึกษา การติดตามผลการปฏิบัติงาน การงบประมาณ การติดต่อสัมพันธ์กับ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, กิจการสำคัญในรอบปีของกระทรวงศึกษาธิการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2518), หน้า 27.

ต่างประเทศ การประสานงานกับกระทรวงและส่วนราชการอื่น ๆ ตลอดจนการกำกับ
 เรงร็คคิตตามการปฏิบัติราชการของกรม และส่วนราชการต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวง
 ศึกษาธิการ ¹

สำนักงานปลัดกระทรวง แบ่งส่วนราชการออกเป็นดังนี้

1. กองกลาง แบ่งออกเป็น แผนกรับ-ส่ง แผนกโต้ตอบ แผนกเก็บ แผนกประชุม และฝ่ายประชาสัมพันธ์
2. กองการเจ้าหน้าที่ แบ่งออกเป็น ฝ่ายตำแหน่งและบรรจุแต่งตั้ง ฝ่ายฝึกอบรม และฝ่ายทะเบียนประวัติ
3. กองคลัง แบ่งออกเป็น แผนกเงิน แผนกบัญชี แผนกพัสดุ แผนกบำเหน็จบำนาญและสวัสดิการ และแผนกตรวจสอบ
4. กองนิติการ แบ่งออกเป็น ฝ่ายกฎหมาย ฝ่ายระเบียบราชการ ฝ่ายวินัยราชการ
5. กองแผนงาน แบ่งออกเป็น ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายวิเคราะห์แผนงานและโครงการ ฝ่ายประเมินผล ฝ่ายสถิติ ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจการศึกษา และฝ่ายงบประมาณ
6. กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ แบ่งออกเป็น ฝ่ายข่าวสารและวิชาการ ฝ่ายองค์การระหว่างประเทศ ฝ่ายการศึกษาต่างประเทศ
7. สำนักงานศึกษาธิการเขต ซึ่งมีทั้งหมด 12 เขต ที่ตั้ง เขต 1 นครปฐม เขต 2 ยะลา เขต 3 สงขลา เขต 4 ภูเก็ต เขต 5 ราชบุรี เขต 6 ลพบุรี เขต 7 พิษณุโลก เขต 8 เชียงใหม่ เขต 9 อุดรธานี เขต 10 อุบลราชธานี เขต 11 นครราชสีมา เขต 12 ฉะเชิงเทรา
8. สำนักยุทธวิธีราชการกระทรวง
9. สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอำนวยการโครงการเงินกู้ธนาคารโลก เพื่อพัฒนาการศึกษา (สส.คพศ.)
10. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สส.วท.) ²

¹สำนักงานคณะกรรมการประชาสัมพันธ์กระทรวงศึกษาธิการ, "สำนักงานปลัดกระทรวง," ศึกษาสัมพันธ์ 3 (กรกฎาคม 2521) : 3.

²กระทรวงศึกษาธิการ, ที่ระลึก...เกษียณ กระทรวงศึกษาธิการ 2521, หน้า (6).

กิจการสำคัญของสำนักงานปลัดกระทรวง สรุปพอสังเขปได้ดังนี้ งานบริหาร
ทั่วไป งานสำนักผู้ตรวจราชการกระทรวง งานสำนักงานศึกษาธิการเขต งานสำนักงาน
ศึกษาธิการจังหวัด งานวางแผนการศึกษา งานพัฒนาการศึกษา งานบริหารการศึกษา
ส่วนภูมิภาค งานส่งเสริมและพัฒนาเยาวชน งานสัมพันธ์กับต่างประเทศ งานโครงการ
รับความช่วยเหลือจากธนาคารโลก งานส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ซึ่งแบ่งเป็นหลักสูทวิชาเคมี ชีววิทยา และฟิสิกส์ หลักสูทวิทยาศาสตร์ทั่วไป หลักสูท
คณิตศาสตร์ระดับต่าง ๆ

กรมการฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครูมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนิน
งานการผลิตครูให้แก่โรงเรียนและสถานศึกษาทั่วราชอาณาจักร อบรมครูที่ขาดวิทยฐานะครู
ใหม่ผู้ฝึกสอน ส่งเสริมการอบรมครูประจำการ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพในการ
เรียนการสอนให้สูงขึ้น ทั้งนี้ตลอดจนทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการฝึกหัดครู¹

กรมการฝึกหัดครูได้แบ่งส่วนราชการออกเป็นดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการกรม แบ่งออกเป็น แผนกสารบรรณและแผนกรับ-ส่ง
2. กองการเจ้าหน้าที่ แบ่งออกเป็น งานบรรจุแต่งตั้ง งานทะเบียนประวัติ
และงานวิจัย
3. กองคลัง แบ่งออกเป็น แผนกบัญชี แผนกเงิน และแผนกพัสดุก่อสร้าง
4. กองแผนงาน แบ่งออกเป็น ฝ่ายสถิติและประเมินผล ฝ่ายโครงการและ
งบประมาณ ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ และฝ่ายออกแบบและเขียนแบบ
5. กองส่งเสริมวิทยฐานะครู แบ่งออกเป็น ฝ่ายอบรมครูและเผยแพร่ความรู้
ฝ่ายจัดสอบและประเมินผล ฝ่ายทะเบียนและประกาศนียบัตร
6. กองการฝึกหัดครู แบ่งออกเป็น ฝ่ายบริหารวิทยาลัย ฝ่ายนักเรียน
ฝ่ายพัสดุ และงานสภาการฝึกหัดครู

¹สำนักงานคณะกรรมการประชาสัมพันธ์กระทรวงศึกษาธิการ, "ผลงานของ
กระทรวงศึกษาธิการ ในรอบ 6 เดือน," ศึกษสัมพันธ์ 3 (สิงหาคม 2521) : 3.

7. หน่วยงานนิเทศก์ แบ่งออกเป็น ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายสำนักงาน
 8. สถานศึกษาสังกัดกรม มีทั่วประเทศ 36 วิทยาลัย¹

สำนักงานเลขาธิการกรม มีหน้าที่ประสานงานระหว่างกอง และหน่วยงาน
 ต่าง ๆ ของกรม และหน่วยราชการอื่น ควบคุมการดำเนินการเกี่ยวกับงานธุรการ งาน
 สารบรรณ งานรับ-ส่ง งานเก็บเอกสาร งานการประชุมสัมพันธ งานการประชุม ปรึกษา
 ระเบียบราชการต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ตลอดจนปฏิบัติงานที่ไม่อยู่ในหน้าที่ของ
 กองหรือหน่วยงานโดยเฉพาะ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 2 แผนก คือ แผนกสารบรรณ
 และแผนกรับ-ส่ง²

กองการเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่เกี่ยวกับการสอบคัดเลือกหรือคัดเลือก การขอ
 กำหนดอัตราเงินเดือน การบรรจุ แต่งตั้ง โอน และขอกลับเข้ารับราชการ การพ้น
 ตำแหน่งของข้าราชการ การจัดทำระเบียบประวัติ การส่งเสริมวิทยฐานะและสมรรถภาพ
 ของข้าราชการ เรื่องบำเหน็จบำนาญ เรื่องเกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบ และ
 การลงโทษข้าราชการและลูกจ้าง แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 งาน คือ งานบรรจุ
 แต่งตั้ง งานทะเบียนประวัติ และงานวิจัย³

กองคลัง มีหน้าที่ควบคุมการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ การเงินนอกงบประมาณ
 การจัดหาและควบคุมวัสดุครุภัณฑ์ การตรวจสอบบัญชีการเงิน บัญชีพัสดุ ทะเบียนครุภัณฑ์
 ของสถานศึกษา การดำเนินการสืบราคา ประมวลราคา และการจัดทำสัญญาการ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, ที่ระลึก...เกษียณ กระทรวงศึกษาธิการ 2521,
 หน้า (16).

² กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, กิจการสำคัญในรอบปีของ
 กระทรวงศึกษาธิการ, หน้า 32.

³ เรื่องเดียวกัน.

ก่อสร้างต่าง ๆ ของกรม การตรวจร่างสัญญาและนิติกรรมและดำเนินงานสวัสดิการของกรม แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 แผนก คือ แผนกเงิน แผนกบัญชี และแผนกพัสดุ
ก่อสร้าง¹

กองแผนงาน มีหน้าที่กำหนดแผนงานและโครงการให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของกรมและกระทรวง จัดทำและจัดสรรงบประมาณประจำปีของกรม รวบรวมสถิติข้อมูลต่าง ๆ ศึกษาวิเคราะห์และวินิจฉัยหาอุปสรรคของแผนงานและโครงการของกรม ประเมินผลและรายงานผลของแผนงานและโครงการที่วางไว้ รวมมือและประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับแผนงานของกระทรวง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ออกแบบรูปรายการ คำนวณโครงสร้าง เขียนแบบประมาณราคา ตลอดจนตรวจอาคารสิ่งก่อสร้างและครุภัณฑ์ วางผังบริเวณสถานที่ของสถานศึกษาฝึกหัดครู รวมมือประสานงานกับกองออกแบบและก่อสร้างของกรมอาชีวศึกษา และหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง แบ่งส่วนราชการออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายโครงการและงบประมาณ ฝ่ายสถิติและประเมินผล ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ และฝ่ายออกแบบและเขียนแบบ²

กองส่งเสริมวิทยฐานะครู มีหน้าที่อบรมครู เผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ และจัดสอบเพื่อเลื่อนวิทยฐานะครู แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 ฝ่ายคือ ฝ่ายอบรมครูและเผยแพร่ความรู้ ฝ่ายจัดสอบและประเมินผล และฝ่ายทะเบียนและประกาศนียบัตร³

กองการฝึกหัดครู มีหน้าที่ควบคุมดูแล และส่งเสริมการฝึกหัดครูตามแผนและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการเรื่องการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ และควบคุมการก่อสร้างแกสถานศึกษาฝึกหัดครู จัดทุนการศึกษาช่วยเหลือแก่นักเรียนนักศึกษาฝึกหัดครู

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

ประสานงานกับวิทยาลัยครูและหน่วยราชการต่าง ๆ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 ฝ่าย
1 งาน คือ ฝ่ายบริหารวิทยาลัย ฝ่ายนักเรียน ฝ่ายพัสดุ และงานสภาการศึกษาเด็กหัดครู¹

หน่วยศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ได้แก่ การนิเทศการศึกษา การจัดอบรม และสัมมนาครูอาจารย์วิทยาลัยครู ทำการศึกษาค้นคว้าและทดลองโครงการการศึกษาต่าง ๆ จัดทำและปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน ดำเนินการผลิตและสนับสนุนให้ครูอาจารย์ผลิตเอกสารและตำรา ทำการวิจัยและค้นคว้าในสาขาวิชาการต่าง ๆ ประสานงานและเผยแพร่วิชาการของสถานศึกษาเด็กหัดครู และประสานงานวิชาการอื่น ๆ²

สถานศึกษาดังกล่าวมีวิทยาลัยครูอยู่ในสังกัดทั้งสิ้น 36 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย³

กิจการสำคัญของกรมการศึกษาเด็กหัดครู สรุปได้ดังนี้ จัดการศึกษาระดับปริญญา จัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตร งานส่งเสริมวิद्यฐานะครู งานนิเทศการศึกษา งานผลิตครู งานผลิตเอกสาร งานหลักสูตร เป็นต้น

กรมการศาสนา กรมการศาสนาเป็นส่วนราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบราชการอันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ การศาสนาและการวัฒนธรรม⁴

¹ เรื่องเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน.

³ สำนักงานคณะกรรมการประชาสัมพันธกระทรวงศึกษาธิการ, "ผลงานของกระทรวงศึกษาธิการในรอบ 6 เดือน," หน้า 3.

⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา, กรมการศาสนา 2521 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2521), หน้า 1.

จากรายงานการศาสนาและวัฒนธรรมประจำปี 2520 ใ้กล่าวถึงหน้าที่ของ
กรมการศาสนาไว้ว่า

มีหน้าที่เชิดชูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ุวายเป็นความอุปถัมภ์แก่คณะสงฆ์ ส่งเสริม
เผยแพร่พระพุทธศาสนา ุดูแลรักษาทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา ในความอุปถัมภ์
แก่ศาสนาต่าง ๆ ที่มีประชาชนในประเทศนับถือ และส่งเสริมปลุกฝังวัฒนธรรม
ไทยแก่ประชาชนชาวไทย¹

ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 269 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515
ได้แบ่งส่วนราชการในกรมการศาสนาไว้ ดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการกรม
2. กองแผนงาน
3. กองวัฒนธรรม
4. กองศาสนศึกษา
5. กองพุทธศาสนสถาน
6. กองศาสนูปถัมภ์

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา, สังคม ' 20 : รายงานการ
ศาสนาและวัฒนธรรม ประจำปี 2520 (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2520),

7. สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม

8. สำนักงานศาสนสมบัติ¹

สำนักงานเลขาธิการกรม มีหน้าที่ดำเนินงานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ งานการเจ้าหน้าที่ งานคลัง และงานนิติการ ตลอดจนเป็นเลขานุการที่ประชุมกรม และ อ.ก.พ.กรม แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 แผนก และ 1 ฝ่าย คือแผนกสารบรรณ แผนกการเจ้าหน้าที่ แผนกคลัง และฝ่ายนิติการ²

กองแผนงาน มีหน้าที่ค้นคว้า วางแผน วิเคราะห์ และจัดทำโครงการให้ สอดคล้องกับนโยบาย และเป้าหมายของกระทรวงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ทำการสำรวจ รวบรวมวิเคราะห์และจัดเก็บข้อมูลสถิติด้านศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนการติดตามประเมินผล และการจัดทำหนังสือรายงานต่าง ๆ ของกรม แบ่งส่วน ราชการออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายโครงการและงบประมาณ และฝ่ายวิเคราะห์และ ประเมินผล³

กองวัฒนธรรม มีหน้าที่ศึกษาค้นคว้า เรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมโดยทั่วไป ส่งเสริม เผยแพร่และปลูกฝังวัฒนธรรมแก่ประชาชน ข้าราชการ และนักเรียน ตักต้อแลกเปลี่ยน และศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบวัฒนธรรมจากต่างประเทศ รวบรวมและจัดทำเอกสารและ วัสดุเพื่อประโยชน์ในการศึกษาและเผยแพร่วัฒนธรรม ตลอดจนการให้คำปรึกษาหารือ ในการจัดตั้งการควบคุมดูแลการดำเนินงานของสมาคม มูลนิธิ ให้เป็นไปตามกฎหมาย

¹"ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 269," ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย ภาค 2 ฉบับพิเศษ 89 (23 พฤศจิกายน 2515) : 34.

²กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา, กรมการศาสนา 2521, หน้า 10.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

กองวัฒนธรรมแบ่งส่วนราชการออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายวัฒนธรรมวิทยา ฝ่ายวัฒนธรรม
นิเทศ ฝ่ายวัฒนธรรมสัมพันธ์ และฝ่ายวัฒนธรรมโสตทัศนูปกรณ์¹

กองศาสนศึกษา มีหน้าที่รับสนองงานคณะสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
และการศึกษาของสงฆ์ในการจัดทำหลักสูตรแบบเรียน ตลอดจนการฝึกอบรมและผลิต
บุคลากร คำนวณศาสนา ทำการเผยแผ่หลักธรรม และจริยธรรมในหมู่ประชาชนชาวไทย
และดำเนินงานค่านิยมศึกษา กองศาสนศึกษาแบ่งเป็น 5 ฝ่ายคือ ฝ่ายประเพณีกรรม
ฝ่ายจริยศึกษา ฝ่ายปริยัติศึกษา ฝ่ายศาสนศึกษา และฝ่ายศาสนนิเทศก์²

กองพุทธศาสนสถาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วย
การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอพระราชทานวิสุงคามสีมา การขอ
ยกวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง ตลอดจนการบูรณะปฏิสังขรณ์และพัฒนาวัด แบ่งส่วน
ราชการออกเป็น 3 ฝ่ายคือ ฝ่ายพุทธศาสนสถาน ฝ่ายบูรณะและพัฒนาวัด และฝ่าย
ออกแบบและก่อสร้าง³

กองศาสนูปถัมภ์ มีหน้าที่เกี่ยวกับพระราชพิธี งานศาสนพิธี ทัั้งงานหลวงและ
งานของกระทรวงทบวงกรมอื่น ๆ ให้การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และอุปถัมภ์
ศาสนาอื่น แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 แผนก คือ แผนกพิธี แผนกศาสนสงเคราะห์
และแผนกองค์การศาสนาในประเทศ⁴

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม มีหน้าที่รับสนองงานการบริหารของมหาเถรสมาคม การปกครองคณะสงฆ์ การประสานงานระหว่างคณะสงฆ์กับทางราชการ บ้านเมือง แบ่งส่วนราชการออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารของมหาเถรสมาคม ฝ่ายการคณะสงฆ์ ฝ่ายสังฆการ และฝ่ายศาสนวิเทศ¹

สำนักงานศาสนสมบัติ มีหน้าที่ดำเนินงานจัดสำรวจ ทำทะเบียน และจัดประโยชน์ศาสนสมบัติกลางและศาสนสมบัติของวัด ตลอดจนการควบคุมดูแลเก็บรักษาและใช้จ่ายเงินศาสนสมบัติ ให้เป็นไปตามความต้องการของคณะสงฆ์ สำนักงานศาสนสมบัติ แบ่งเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายจัดประโยชน์ศาสนสมบัติ ฝ่ายทะเบียนและสัญญา ฝ่ายการเงิน และการบัญชี และฝ่ายการพิมพ์และจำหน่าย²

กิจการสำคัญของกรมการศาสนา สรุปได้พอสังเขปดังนี้ งานบำรุงส่งเสริมและเชิดชูศาสนา งานอนุเคราะห์อุปถัมภ์ศาสนาอื่น งานบำรุงเผยแพร่และส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของไทย นอกจากนี้ยังมีโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการจัดพิมพ์หนังสือหลักธรรมทางศาสนา โครงการสนับสนุนงานคณะสงฆ์ในด้านการปลูกฝังจริยธรรมประจำตำบล โครงการสนับสนุนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการส่งเสริมมารยาทและวัฒนธรรมในสถานศึกษา โครงการของคณะสงฆ์ โครงการสัมมนาพระสังฆาธิการ และโครงการบูรณะวัด เป็นต้น

กรมพลศึกษา กรมพลศึกษามีหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่วิชาความรู้เกี่ยวกับพลศึกษา สุขศึกษา สวัสดิศึกษา สันทนาการ การกีฬา ลูกเสือ ยุวกาชาด แกนนักเรียนและประชาชนทั่วไป ให้มีสมรรถภาพทางกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยจะต้องแสวงหาช่องทาง

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

สร้างเสริมงานดังกล่าวให้นักเรียนนักศึกษาและประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุด ในกิจกรรมพลศึกษา โดยอาศัยกีฬาเป็นเครื่องส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนคนไทยทั่วหน้า ทั้งเป็นการปลูกฝังจริยธรรมให้ทุกคนมีน้ำใจเป็นนักกีฬา¹

ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมพลศึกษา พ.ศ. 2521 ได้แบ่งส่วนราชการออกเป็น ดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการกรม
2. กองกรีฑาสถาน
3. กองกีฬา
4. กองยูวาทาชาค
5. กองลูกเสือ
6. กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ
7. กองสารวัตรนักเรียน²

กิจการสำคัญของกรมพลศึกษา สรุปพอสังเขปได้ดังนี้ งานส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ งานลูกเสือและยูวาทาชาค งานกรีฑาสถาน งานกีฬา งานสารวัตรนักเรียน งานผลิตครูพลศึกษา งานส่งเสริมกีฬาโรงเรียนและกีฬาประชาชน เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สำนักงานคณะกรรมการประชาสัมพันธกระทรวงศึกษาธิการ, "ผลงานของกระทรวงศึกษาธิการ ในรอบ 6 เดือน," หน้า 3.

²"พระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2521," ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎกฤษฎีกา ฉบับพิเศษ 95 (16 มีนาคม 2521) : 19.

กรมวิชาการ ความคิดที่จะจัดตั้งกรมวิชาการขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2491 ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี และพลเอก มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ริเริ่มงานนี้คือ หม่อมหลวง ปิ่น มาลากุล ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้เพื่อให้มีส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบทางด้านคุณภาพของการศึกษา และให้สอดคล้องกับการขยายงานด้านปริมาณ เช่น สร้างโรงเรียน และการเพิ่มขึ้นเรียนเพื่อรับนักเรียนที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะให้กรมวิชาการทำหน้าที่เสมือนเสนาธิการของกระทรวง ทั้งให้รับผิดชอบงานวางแผน และจัดโครงการดำเนินงานของกระทรวงด้วย ¹

หลังจากนั้นมาเป็นเวลาเกือบ 4 ปี รัฐบาลจึงอนุมัติให้จัดตั้งกรมวิชาการขึ้น และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. 2495 เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2495 ตั้งกรมวิชาการขึ้น แบ่งส่วนราชการออกเป็น 5 กอง ตามพระราชกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2495 คือ สำนักงานเลขาธิการกรม กองการวิจัย กองอุปกรณ์การศึกษา กองเผยแพร่การศึกษา และ กองตำรา ²

ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 ได้ขยายกองเผยแพร่การศึกษาไปสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง จึงมีกองในกรมวิชาการ 4 กอง ³

¹กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, "ประวัติสังเขปกรมวิชาการ," ในหนังสือที่ระลึกในโอกาสจัดงานหอจดหมายเหตุพระกรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, 2521), หน้า 1.

²"พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมวิชาการ ในกระทรวงศึกษาธิการ," ราชกิจจานุเบกษา 69 (17 มิถุนายน 2495) : 798.

³กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507, หน้า 476.

งานของกรมวิชาการทำเนียบมาโดยลำดับ จนถึงปี พ.ศ. 2515 รัฐบาลคณะปฏิวัติ ได้ปรับปรุงระเบียบราชการบริหารของประเทศไทย เป็นผลให้มีการโอนอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ในกรมอื่นของกระทรวงศึกษาธิการ มาเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมวิชาการ นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เดิม ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 270 ได้แบ่งส่วนราชการในกรมวิชาการใหม่เป็น 8 กอง คือ

1. สำนักงานเลขาธิการกรม
2. กองแนะแนวการศึกษาและอาชีพ
3. กองพิพิธภัณฑการศึกษ
4. กองพัฒนาหลักสูตร
5. กองตำรา
6. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
7. กองวิจัยทางการศึกษา
8. สำนักงานทดสอบ¹

นับแต่นั้นมา กรมวิชาการเริ่มมีบทบาทสำคัญในการศึกษามากขึ้น กล่าวคือ หน่วยงานหลายหน่วยงานจากกรมอื่นได้เข้ามาสังกัดในกรมวิชาการ เช่น โอนกิจการวัดผล จากกรมสามัญศึกษาและกรมอาชีวศึกษา รวมงานของกองเผยแพร่การศึกษา สำนักงาน ปลัดกระทรวง (ยกเว้นงานประชาสัมพันธ์) งานโลหทัศนศึกษา กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา และงานวัสดุการศึกษาของกรมวิชาการ มาเป็นศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และแยกงานฝ่ายแนะแนวการศึกษาจากกองการเผยแพร่การศึกษา ตั้งเป็นกองแนะแนวการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹"ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 270," ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย ภาค 2, 89 (23 พฤศจิกายน 2515) : 36.

ศึกษาและอาชีพในสังกัดกรมวิชาการ เป็นต้น ทำให้อัตรากำลังและงบประมาณของกรม
วิชาการเพิ่มมากขึ้น¹

หลังจากที่ได้มีการปรับปรุงกรมวิชาการ ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 270
แล้ว ได้มีการปรับปรุงอีก คือ กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วน
ราชการของกรมวิชาการใหม่เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเป็นการเตรียมรับงานสำคัญใน
อนาคต ดังนั้น จึงมีพระบรมราชโองการประกาศพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรม
วิชาการเมื่อ 19 เมษายน 2519 แบ่งส่วนราชการ ดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการกรม
2. กองวิจัยทางการศึกษา
3. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
4. ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ
5. ศูนย์บริหารเพื่อการศึกษา
6. ศูนย์พัฒนาหนังสือ
7. ศูนย์พัฒนาหลักสูตร
8. สำนักงานทดสอบทางการศึกษา²

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, "ประวัติสังเขปกรมวิชาการ,"
ใน หนังสือที่ระลึกในโอกาสจัดงานทอผ้าพระกรีนพระราชทาน, หน้า 2.

²"พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
พ.ศ. 2519," ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 93 (20 เมษายน 2519) : 27.

ปัจจุบันกรมวิชาการมีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นงานควบคุมดูแลมาตรฐานการศึกษาและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาโดยตรง เป็นงานประเภทให้บริการแก่โรงเรียน สถานศึกษา นักเรียน นักศึกษา ครูเจ้าหน้าที่การศึกษา และประชาชนโดยทั่วไป¹

งานส่วนใหญ่ของกรมวิชาการเน้นหนักในเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร หนังสือแบบเรียน การวัดผล อุปกรณ์การศึกษานวัตกรรม (Innovation) การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา การวิจัย ตลอดจนการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นทั้งในค่านิยมและคุณภาพ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน²

หน่วยงานต่าง ๆ ในกรมวิชาการ ได้แบ่งส่วนราชการออกเป็นดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการกรม แบ่งออกเป็น ฝ่ายธุรการ ฝ่ายการเจ้าหน้าที่ ฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายพัสดุ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายวิเทศสัมพันธ์
2. กองวิจัยทางการศึกษา แบ่งออกเป็น ฝ่ายบริการและประสานงาน ฝ่ายวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ฝ่ายวิจัยแผนงานโครงการ ฝ่ายวิจัยทั่วไป ฝ่ายประมวลผลข้อมูล และฝ่ายเผยแพร่และบริการสนเทศ
3. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา แบ่งออกเป็น ฝ่ายบริการและประสานงาน ฝ่ายสื่อสารการศึกษาในโรงเรียน ฝ่ายสื่อสารการศึกษานอกโรงเรียน ฝ่ายสื่อสารการศึกษามวลชนฝ่ายช่าง และฝ่ายวิชาการสื่อการศึกษา
4. ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ แบ่งออกเป็น ฝ่ายบริการและประสานงาน ฝ่ายพัฒนาบุคลากรแนะแนว ฝ่ายผลิตและเครื่องมือแนะแนว และฝ่ายบริการแนะแนวเพื่อมวลชน

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, 25 ปี กรมวิชาการ (กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, 2520), หน้า 3.

² เรื่องเดียวกัน.

5. ศูนย์บริการเพื่อการศึกษา แบ่งออกเป็น ฝ่ายบริการและประสานงาน ฝ่ายทองฟ้าจำลอง ฝ่ายพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ฝ่ายกิจกรรมเยาวชน ฝ่ายนิทรรศการเคลื่อนที่ ฝ่ายออกแบบ และฝ่ายช่างและโรงงาน

6. ศูนย์พัฒนาหนังสือ แบ่งออกเป็น งานบริการและประสานงาน งานพัฒนาหนังสือเรียน งานพัฒนาหนังสือ งานพัฒนาอุปกรณ์การศึกษาและงานภาพพิมพ์ และงานห้องสมุด

7. ศูนย์พัฒนาหลักสูตร แบ่งออกเป็น งานธุรการและประสานงาน ฝ่ายพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ฝ่ายพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษา และฝ่ายพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
ฝึกอบรมประเมินผล

8. สำนักงานทดสอบทางการศึกษา แบ่งออกเป็น ฝ่ายบริการและประสานงาน ฝ่ายจัดและดำเนินการสอบ ฝ่ายวิเคราะห์และประเมินผล ฝ่ายขอสอบมาตรฐาน 1 ฝ่ายขอสอบมาตรฐาน 2 ฝ่ายขอสอบมาตรฐาน 3 ฝ่ายมาตรฐานการศึกษา และฝ่ายทะเบียนและเอกสารการศึกษา¹

สำนักงานเลขาธิการกรม รับผิดชอบงานทางคานธุการ งานคลัง การเงิน และงบประมาณ งานการเจ้าหน้าที่ งานพัสดุ-ครุภัณฑ์ งานประชาสัมพันธ์ งานวิเทศสัมพันธ์ การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกสังกัด ตลอดจนงานวิชาการและอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในหน้าที่ของกองใด และ/หรืองานที่กรมเสนอมอบหมาย²

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, ที่ระลึก...เกษียณ กระทรวงศึกษาธิการ 2521, หน้า (70).

² กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, "ประวัติสังเขปกรมวิชาการ," ใน หนังสือที่ระลึกในโอกาสจัดงานทอಕ್ಕกรีนพระราชทาน, หน้า 11.

กองวิจัยทางการศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาปัญหาและประเด็นสำคัญทางการศึกษา เพื่อแก้ไขปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน สื่อการเรียน การแนะแนว การประเมินผลและการบริหาร/บริการการศึกษา ประสานงานและทำการวิจัยพื้นฐานและวิจัยปฏิบัติการศึกษา เสนอทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาการศึกษา ศึกษาและนำเสนอหลักการ กระบวนแนวคิดและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา ตลอดจนรวบรวม วิเคราะห์ เสนอรายงานค่านสถิติของกรมวิชาการ ประสานแผนและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานในส่วนที่เป็นของกรมวิชาการ ¹

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ใ้ปฏิบัติงานส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของชาติ เช่น ใ้ให้บริการจัดการศึกษา ปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน สถาบันการศึกษา และส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ผลิตภัณฑ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการสอน เป็นศูนย์บริการสำหรับเทคโนโลยีทางการศึกษา จัดและดำเนินการทางวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา งานสำคัญ ๆ ที่ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาได้จัดทำในปัจจุบัน เช่น ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและสื่อการเรียนประกอบการศึกษาในโรงเรียน ใช้สื่อการเรียนเผยแพร่การศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น ²

ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ มีหน้าที่ให้คำแนะนำทางด้านการศึกษาและอาชีพ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ความต้องการกำลังคนในอนาคตของประเทศ และสถานศึกษาทุกประเภท จัดทำ จัดทำ และปรับปรุงอุปกรณ์แนะแนว ตลอดจนการติดตามผลการแนะแนวศึกษาวิจัยความก้าวหน้าด้านการแนะแนว ประสานงานแนะแนวกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกกระทรวงศึกษาธิการ บริการข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

โลกของการศึกษา โลกของการอาชีพ และวิธีการปรับตนในสังคม บริการให้คำปรึกษา
หาหรือปัญหาต่าง ๆ แก่เยาวชนทุกระดับการศึกษา และประชาชนทั่วไป สํารวจปัญหาการ
จัดบริการแนะแนวของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ ¹

ศูนย์บริการเพื่อการศึกษา เป็นหน่วยงานซึ่งให้บริการกลางทางการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนสำหรับเยาวชน และประชาชนผู้สนใจทั่วไป โดยให้บริการเน้น 3 สาขาวิชา
คือ คาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมไทย มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการ
คือ ท้องฟ้าจำลองกรุงเทพ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ²

ศูนย์พัฒนาหนังสือ มีหน้าที่รับผิดชอบงานพัฒนาหนังสือตามหลักสูตรระดับต่าง ๆ
พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ ประเภทสิ่งตีพิมพ์ เช่น
ภาพพลิก แผนภูมิ แผนที่ เป็นต้น งานคําแนะนําการศึกษาที่สำคัญ ๆ ที่ศูนย์พัฒนาหนังสือได้ปฏิบัติ
เช่น งานหลักสูตร งานแบบเรียน งานจัดทำหนังสืออื่นที่มีรูปแบบเรียน มีชุดวรรณคดีไทย
ชุดสังคมศึกษา ชุดวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้แจกไปยังห้องสมุดโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศทั้ง
ระดับประถมและมัธยม ³

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร มีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
การทดลองหลักสูตร การวิเคราะห์หลักสูตร การประสานงานกับเขตและจังหวัดเกี่ยวกับ
การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ประสานงานกับ
หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การนิเทศติดตามประเมินผลการทดลอง
และการใช้หลักสูตร รวมทั้งการพิจารณาศึกษาความคิดและแนวปฏิบัติซึ่งเกิดขึ้นใหม่ เพื่อ
นำมาเพิ่มหรือหลอมในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ มีอาทิ เรื่องประชากรศึกษาและ
สิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นต้น ⁴

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวกับการวัดผล และการทดสอบ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนความสนใจของนักเรียน และบุคคลภายนอก ระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับประโยคประถมศึกษา จนถึงระดับประโยคมัธยมศึกษา ทั้งนี้เพราะงานทดสอบ จัดว่าเป็นงานควบคุมมาตรฐานและส่งเสริมคุณภาพการศึกษา สำนักงานทดสอบทางการศึกษาจึงต้องสร้างเครื่องมือหรือขอทดสอบแบบต่าง ๆ รวมทั้งขอทดสอบมาตรฐานทางการศึกษาไว้ใช้เพื่อให้ครูผู้สอนได้คอยตรวจผลการเรียนและเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาต่อไป และจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานในด้านการทดสอบให้แก่กองและศูนย์ต่าง ๆ ของกรมวิชาการ และกรมต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งให้บริการแก่เขตการศึกษา จังหวัด กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน ในการนำขอทดสอบต่าง ๆ ไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนร่วมมือกับสถาบันและหน่วยงานนั้นทำการวิจัยและประเมินผล เพื่อพัฒนา การสอน ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรหนังสือเรียนและโครงการอื่น ๆ ¹

กิจการสำคัญของกรมวิชาการพอสรุปได้ดังนี้ งานวิจัยทางการศึกษา งานเทคโนโลยีทางการศึกษา งานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ งานบริรักษ์เพื่อการศึกษา งานพัฒนาหนังสือและแบบเรียน งานพัฒนาหลักสูตร และงานทดสอบทางการศึกษา

กรมศิลปากร กรมศิลปากรมีหน้าที่บำรุงรักษาและผดุงส่งเสริมศิลปและวิทยาการ โดยเฉพาะเพื่อต่อต้านและตั้งรับกระแสทางศิลปวัฒนธรรมจากภายนอก เป็นการขำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปและวัฒนธรรมของชาติให้มั่นคงถาวร เพื่อเชิดชูไว้ซึ่งสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติที่ เคยมีสมบัติทางศิลปวัฒนธรรมอันสูงส่งของตนเองมาแต่เบื้องบรรพกาล นอกจากนั้นยังหาทางเผยแพร่ศิลป โดยหาวิธีชักจูงให้เกิดความรู้ความนิยมทั้งในค่านิยมมือ และวิชาการของบรรพกาลศิลป และผู้เชี่ยวชาญในวิทยาการสาขาต่าง ๆ เหล่านั้นไปตาม

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

ความประณีตของศิลปะ เพื่อยกระดับทางจิตใจให้สูงขึ้นตามไปด้วย¹

กรมศิลปากร แบ่งส่วนราชการออกเป็น 10 กอง ตามพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการกรม แบ่งออกเป็น งานสารบรรณ งานคลัง งานการเจ้าหน้าที่ งานเผยแพร่ และงานแผนงานและติดตามผลงาน
2. กองศิลปศึกษา แบ่งออกเป็น งานธุรการ
3. กองทัศนศิลป์ แบ่งออกเป็น งานธุรการ งานศิลป์ไทยและงานช่างสิบหมู่ งานศิลปประยุกต์ งานประติมากรรม งานจิตรกรรม และงานโรงงาน
4. กองสถาปัตยกรรม แบ่งออกเป็น งานธุรการ งานออกแบบสถาปัตยกรรม และงานออกแบบมณฑลศิลป์
5. กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ แบ่งออกเป็น งานวรรณคดี งานแปลและลิขสิทธิ์ งานประวัติศาสตร์ และงานวัฒนธรรมและจารีตประเพณี
6. กองหอสมุดแห่งชาติ แบ่งออกเป็น งานธุรการ งานจัดหาหนังสือ งานจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ งานบริการภาษาหนังสือโบราณ งานกิจกรรมของสมุดงานไมโครฟิล์ม งานบริการหนังสือ งานบริการหนังสือพิมพ์และวารสาร และงานซ่อมบูรณะหนังสือ
7. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แบ่งออกเป็น งานธุรการ การบันทึกเหตุการณ์ และงานเอกสารสำคัญ
8. กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แบ่งออกเป็น งานธุรการ งานช่างทั่วไป งานวิชาการ งานการศึกษาและประชาสัมพันธ์ งานทะเบียน และงานชมสวนรักษา
9. กองโบราณคดี แบ่งออกเป็น งานธุรการ งานวิชาการ งานวางแผนวิเทศสัมพันธ์ งานทำผังขึ้นทะเบียนโบราณสถาน งานบูรณะโบราณสถาน งานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง และงานช่างสวนรักษา
10. กองการสังคีต แบ่งออกเป็น งานวิชาการ งานธุรการ แผนกดุริยางค์ไทย แผนกดุริยางค์สากล แผนกนาฏศิลป์ และงานเทคนิคและอุปกรณ์การแสดง²

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, "กรมศิลปากร," ใน รายงานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีการศึกษา 2519 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520), หน้า 57.

²"พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2518," ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 92 (5 มีนาคม 2518) : 78.

สำนักงานเลขานุการกรม มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานธุรการ งานสารบรรณ การเงิน การเผยแพร่วะเบียนสถิติ และงานที่มีอยู่ในหน้าที่ของกองใดโดยเฉพาะ

กองศิลปศึกษา ดำเนินงานให้การศึกษาก่อมูลบุตรกุลธิดา ในวิชาสามัญและศิลปะ ทางโซน ละคร คนตรี และการช่างศิลป์

กองหัตถศิลป์ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานศิลปะไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานบำรุงรักษาและ อนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติไทยให้มั่นคงถาวรสืบไป ตลอดจนทำการเผยแพร่วรรณกรรม ทางงานศิลปะไทยแก่นักศึกษาและประชาชนด้วย

กองสถาปัตยกรรม ดำเนินการเกี่ยวกับการเขียนแบบ ออกแบบ และก่อสร้าง อาคาร ทั้งด้านสถาปัตยกรรมไทยและคานาสากลให้แก่หน่วยงานในสังกัดกรมศิลปากรและ หน่วยงานราชการอื่น ๆ ตลอดจนสถาปนอื่น ๆ ที่ขอมา ความคุมงานก่อสร้าง ซ่อมแซมบูรณะ และปฏิสังขรณ์อาคารปูชนียสถานและถาวรวัตถุ ตามหลักวิชาการให้แกกรมศิลปากร และ หน่วยงานราชการ ตลอดจนสถาปนอื่น ๆ ที่ขอมาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ออกแบบและ คุมงานสร้างครุภัณฑ์ การตกแต่งองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกอาคารที่เป็นของ กรมศิลปากร สสำรวจสภาพโบราณสถาน โบราณวัตถุ ปูชนียสถาน อาคารและถาวรวัตถุ

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ ดำเนินการงานค้นคว้า รวบรวม แปลและ เรียบเรียง พิมพ์หนังสือและเผยแพร่หนังสือซึ่งเป็นวิทยากรทางอักษรศาสตร์ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ศาสนา จารีตประเพณีของไทย และประเทศใกล้เคียง

กองหอสมุดแห่งชาติ ดำเนินการเกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติ สาขาหอสมุดแห่งชาติ และการแลกเปลี่ยนเอกสารกับนานาประเทศ

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ มีหน้าที่ดำเนินงานบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน และ เก็บรักษาเอกสารสำคัญของชาติ งานที่เ้าจัดทำ คือ รวบรวมเก็บรักษาเอกสารราชการ ที่หมดอายุการใช้ บันทึกข่าวและภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จัดทำเครื่องมือช่วยค้นเอกสารชนิด ต่าง ๆ จัดใหม่บริการค้นหลักฐานจากเอกสารต่าง ๆ ให้แก่หน่วยงานราชการและเอกชน อำนวยความสะดวกในการทำสำเนาเอกสารเพื่อการไร้ของทางราชการและเอกชน ซ่อม เอกสารที่ชำรุดให้มีสภาพที่จะเก็บรักษาและบริการใ้โดยถาวร เป็นต้น

กองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มีหน้าที่จัดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ให้ความรู้ทาง
 คำนประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทุก
 ระดับ งานที่ได้จัดทำคือ จัดบริการคำบรรยายและนำชมโบราณวัตถุสถานนอกสถานที่แก่
 โรงเรียนที่ติดต่อมา ให้บริการแก่โรงเรียนต่าง ๆ และธนาคารขอยืมภาพถ่ายโบราณสถาน
 ไปจัดแสดงนิทรรศการ บริการตอบคำถามเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
 โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม แก่ครู อาจารย์ และประชาชนผู้สนใจทั่วไป จัดนิทรรศการพิเศษ
 เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับประเพณีโบราณ จัดอบรมศิลปะยามว่างแก่เด็ก
 ชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นต้น

กองโบราณคดี มีหน้าที่ดำเนินงานสำรวจ ชุบแต่ง และบูรณะรักษาโบราณ-
 วัตถุสถาน

กองการสังคีต มีหน้าที่ดำเนินงานฟื้นฟู รักษา เผยแพร่ศิลปะทางโขน ละคร
 พ็อนรำ และดนตรีไทยและสากล งานต่าง ๆ ที่ได้จัดทำคือ จัดแสดงนาฏศิลป์ไทยเนื่องใน
 โอกาสต่าง ๆ และในการต้อนรับแขกของรัฐบาล จัดการแสดงและการบรรเลงดนตรีไทย
 ดนตรีสากล จัดบรรเลงปี่พาทย์เนื่องในงานพระราชพิธี รัฐพิธีของสำนักพระราชวัง ให้ความ
 ร่วมมือกับโรงเรียน คณะส่งเสริมกิจการละครพูด สถานชุต สมาคม ในการจัดการแสดง
 ละคร บัลเลต คอนเสิร์ต และอื่น ๆ ตามที่ขอความร่วมมือมา ให้ความร่วมมือแนะนำกับ
 สถานศึกษาต่าง ๆ ในการขอใช้เครื่องแต่งตัวและอุปกรณ์การแสดง จัดแสดงละครให้
 ประชาชนชม ณ โรงละครแห่งชาติ เป็นต้น¹

กรมสามัญศึกษา กรมสามัญศึกษามีหน้าที่จัดและส่งเสริมการศึกษาระดับก่อน
 ประถมศึกษา การประถมศึกษา การมัธยมศึกษา การศึกษานู้นใหญ่ การศึกษาพิเศษ และ
 การศึกษาสงเคราะห์ โดยมีโรงเรียนและหน่วยงานให้บริการและให้การศึกษายู่ใน

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, กิจการสำคัญในรอบปีของ
กระทรวงศึกษาธิการ, หน้า 61.

ความรับผิดชอบจำนวนหนึ่ง และประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
เหล่านั้น¹

กรมสามัญศึกษา แบ่งส่วนราชการออกเป็นดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการกรม แบ่งออกเป็น แผนกสารบรรณ แผนกเก็บ และแผนกประชาสัมพันธ์
2. กองการเจ้าหน้าที่ แบ่งออกเป็น ฝ่ายสรรหาบรรจุและแต่งตั้ง ฝ่ายทะเบียนประวัติ ฝ่ายนิติการ และงานธุรการ
3. กองคลัง แบ่งออกเป็น แผนกเงิน แผนกบัญชี แผนกพัสดุ แผนกตรวจสอบและแนะนำบัญชี แผนกสวัสดิการ
4. กองแผนงาน , แบ่งออกเป็น ฝ่ายโครงการและงบประมาณ ฝ่ายสถิติและประเมินผล และฝ่ายนิเทศสัมพันธ์ ,
5. กองออกแบบและก่อสร้าง แบ่งออกเป็น ฝ่ายพัฒนาการก่อสร้างและประสานงาน ฝ่ายสถาปัตยกรรม ฝ่ายวิศวกรรม และฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ
6. กองการประถมศึกษา แบ่งออกเป็น ฝ่ายบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ฝ่ายควบคุมมาตรฐานการประถมศึกษา และฝ่ายสนเทศการประถมศึกษา
7. กองการมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น ฝ่ายบริหารโรงเรียน ฝ่ายส่งเสริมโรงเรียนมัธยมศึกษา และฝ่ายบริการวัสดุการศึกษา
8. กองการศึกษาพิเศษ แบ่งออกเป็น ฝ่ายบริหารการศึกษาพิเศษ และฝ่ายส่งเสริมการศึกษาพิเศษ
9. กองการศึกษาผู้ใหญ่ แบ่งออกเป็น ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายปฏิบัติการงานธุรการ ฝ่ายแผนงานและประเมินผล งานสายอาชีพศึกษา ฝ่ายวิชาการ สายสามัญ และส่งเสริมการอ่านของประชาชน
10. หน่วยศึกษานิเทศก์ แบ่งออกเป็น ฝ่ายนิเทศการสอน การศึกษา ก่อนเกณฑ์บังคับ และการศึกษาพิเศษ ฝ่ายนิเทศการสอนประถมศึกษา ฝ่ายนิเทศการสอนมัธยมศึกษา ฝ่ายนิเทศการบริหาร ฝ่ายนิเทศการสอน การศึกษานอกโรงเรียน ฝ่ายนิเทศการบริหาร ฝ่ายแผนงานและประเมินผล และฝ่ายวิจัยและบริการการศึกษา

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, รายงานผลงานกรมสามัญศึกษา

11. สำนักงาน คมภ.

12. สำนักงาน คพน. ¹

สำนักงานเลขาธิการกรม มีหน้าที่ดำเนินงานธุรการเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานรับ-ส่ง งานเก็บเอกสาร งานประสานงานกับหน่วยราชการต่าง ๆ และงานธุรการอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานใด ²

กองการเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่ควบคุมดูแลและดำเนินงานบริหารบุคคลเกี่ยวกับการสรรหาบุคคล การสอบต่าง ๆ การขอกำหนดอัตราเงินเดือน การบรรจุ การแต่งตั้ง การโอน การย้าย การขอกลับเข้ารับราชการ การพ้นจากตำแหน่ง การส่งเสริมวิทยฐานะ และสมรรถภาพ การเสนอบำเหน็จความดีความชอบ การลงโทษ การทะเบียนประวัติและบำเหน็จบำนาญ ³

กองคลัง มีหน้าที่จัดทำและควบคุมการเบิก-จ่าย เงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ จัดหาและควบคุมวัสดุครุภัณฑ์ การตรวจสอบและแนะนำบัญชีการเงิน บัญชีพัสดุ และทะเบียนครุภัณฑ์ของโรงเรียน จัดทำและตรวจร่างสัญญาเพื่อทำนิติกรรมต่าง ๆ ของกรมสามัญศึกษา ⁴

กองแผนงาน มีหน้าที่วางโครงการและงบประมาณให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของกรมและกระทรวงในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ จัดสำรวจรวบรวมติดตามและประเมินผลงานตามโครงการและแผนงานต่าง ๆ เพื่อเสนอแนะแนวการแก้ปัญหา

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, ที่ระลึก...เกษียณ กระทรวงศึกษาธิการ 2521, หน้า (38).

² กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, รายงานผลงานกรมสามัญศึกษา ประจำปี พ.ศ. 2520, หน้า 2.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

และเร่งรัดงานของกรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จัดดำเนินงานวิเทศสัมพันธ์ของกรม ¹

กองออกแบบและก่อสร้าง มีหน้าที่สำรวจสถานที่ วางผังโรงเรียน ออกแบบและจัดทำรายการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ควบคุมตรวจสอบการก่อสร้าง การซ่อมแซม จัดการศึกษาคนควาเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในค่านรูปแบบอาคาร ควบคุมให้เหมาะสมกับสภาพของเศรษฐกิจ สังคม และท้องถิ่น จัดการพิจารณาตรวจสอบรับรองแบบรูปอาคาร ควบคุมที่หน่วยงานอื่นส่งมาให้พิจารณาตามกฎหมาย ²

กองการประถมศึกษา มีหน้าที่จัดดูแลส่งเสริมการประถมศึกษาทุกประเภทให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและให้โคมาตฐานตามหลักวิชาการ จัดทำการศึกษาคนควา และวิจัยเพื่อปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวนหนึ่งจัดเป็นตัวอย่างและเพื่อการศึกษาถึงกลาเวลานั้น จัดการประสานงานกับหน่วยราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดประถมศึกษาทั้งมวล ³

กองการมัธยมศึกษา มีหน้าที่จัดตั้ง ควบคุมและบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา จัดส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา จัดสรรงบประมาณและบุคลากร ตลอดจนอุปกรณการศึกษาให้แก่โรงเรียน ⁴

กองการศึกษาพิเศษ มีหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กอนุบาล เด็กพิการ เด็กที่ไ้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา และเด็กที่มีปัญหาทางสังคมต่าง ๆ จัดตั้ง ควบคุม และบริหารงานโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาพิเศษและการอนุบาล จัดสรรงบประมาณ บุคลากร ตลอดจนอุปกรณการศึกษาให้แก่โรงเรียน จัดส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนในสังกัด ⁵

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

กองการศึกษาผู้ใหญ่ มีหน้าที่จัดและส่งเสริมการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่บุคคลที่ขาดโอกาสทางการศึกษา บุคคลที่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตามกฎหมาย บุคคลที่สนใจที่จะศึกษาเล่าเรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในวิชาชีพหรือเพิ่มวิทยฐานะให้แก่ตัวเอง จัดการประสานงานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่มีหน้าที่หรือเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษานอกโรงเรียน¹

หน่วยศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่โรงเรียนและกรมสามัญศึกษา รับผิดชอบงานด้านวิชาการและการนิเทศการศึกษา ในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา การศึกษาพิเศษ และการศึกษาผู้ใหญ่ จัดอบรมและสัมมนาครูอาจารย์ในสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดหน่วยงานอื่น ๆ ที่จัดการศึกษา จัดทำการศึกษา ค้นคว้าและทดลองเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ปรับปรุงหลักสูตร และการวัดผลการศึกษา โดยร่วมมือกับกรมวิชาการ จัดการผลิตเอกสารทางวิชาการและวัสดุประกอบการสอน คัดกล่าวขึ้นเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครูและสนับสนุนให้ครูผลิตขึ้นใช้เองด้วย จัดทำการวิจัย ค้นคว้า และเผยแพร่วิชาการในสาขาต่าง ๆ²

กิจการสำคัญของกรมสามัญศึกษา สรุปได้ดังนี้ งานบริหารทั่วไป งานแผนงาน สถิติและประเมินผล งานวิเทศสัมพันธ์ งานออกแบบและก่อสร้าง งานจัดการศึกษาอนุบาล งานจัดการประถมศึกษา งานจัดการมัธยมศึกษา งานจัดการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นต้น

กรมอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษามีหน้าที่จัดการอาชีวศึกษาในระบบโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายสายอาชีพ ระดับวิชาชีพชั้นสูง และฝึกหัดครูอาชีวศึกษาในสาขาการช่างและอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พณิชยกรรม คหกรรม ศิลปกรรม

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

และยังจัดการอาชีวศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทหลักสูตรระยะสั้นในโรงเรียน
สารพัดช่าง ¹

การแบ่งส่วนราชการของกรมอาชีวศึกษาได้รับการปรับปรุงแก้ไขตลอดมาจน
กระทั่งครั้งล่าสุด ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 272 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2515
แบ่งส่วนราชการกรมอาชีวศึกษาเป็น 9 กอง คือ

1. สำนักงานเลขาธิการกรม
2. กองการเจ้าหน้าที่
3. กองคลัง
4. กองแผนงาน
5. กองบริการเครื่องจักรกล
6. กองออกแบบและก่อสร้าง
7. กองโรงเรียน
8. กองวิทยาลัย
9. หน่วยศึกษานิเทศก์ ²

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, "กรมอาชีวศึกษา," ใน
รายงานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีการศึกษา 2519, หน้า 77.

²"ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 272," ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย
ภาค 2 ฉบับพิเศษ 89 (23 พฤศจิกายน 2515) : 41.

สำนักงานเลขานุการกรม มีหน้าที่ดำเนินงานธุรการ เกี่ยวกับงานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ และงานอื่น ๆ ที่มีไ้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 2 แผนก คือ แผนกสารบรรณ และ แผนกประชาสัมพันธ์ ¹

กองการเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่ควบคุมดูแล และดำเนินงานบริหารบุคคลเกี่ยวกับการสรรหาบุคคล การสอบต่าง ๆ การชอกำหนดอัตราเงินเดือน การบรรจุ การแต่งตั้ง การโอน การย้าย การขอลับเข้ารับราชการ การพ้นจากตำแหน่ง การส่งเสริมวิทยฐานะ และสมรรถภาพ การเสนอว่าเห็นจความดีความชอบ การลงโทษ การทะเบียนประวัติและบำเหน็จบำนาญ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 งาน คือ งานบรรจุและแต่งตั้ง งานทะเบียนประวัติ งานวินัย ²

กองคลัง มีหน้าที่ควบคุมการเบิก-จ่ายเงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ และเงินบำรุงการศึกษา จัดทำงบประมาณของกรม จัดซื้อพัสดุ ครุภัณฑ์ เครื่องเขียน แบบพิมพ์ไว้ใช้สำหรับกรม ดำเนินงานสวัสดิการข้าราชการ ดูแลรักษาสถานที่ของกรม ตรวจสอบการเงิน การบัญชีของสถานศึกษาในสังกัดกรม พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเงินการบัญชี แบ่งส่วนราชการออกเป็น 5 แผนก คือ แผนกเงิน แผนกบัญชี แผนกพัสดุ แผนกตรวจสอบแนะนำการเงินและบัญชี แผนกสวัสดิการ ³

ศูนย์วิทยพัทยาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมอาชีวศึกษา, รายงานประจำปี 2518
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2518), หน้า 19.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

กองแผนงาน มีหน้าที่วางแผนงาน โครงการ ให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของกระทรวงและของกรม ในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จัดทำงบประมาณประจำปีของกรม สืบสวนและรวบรวมสถิติเกี่ยวกับการอาชีวศึกษา วิเคราะห์วิจัยและประเมินผลเพื่อประโยชน์ในการวางแผนการอาชีวศึกษา ทำหน้าที่ประสานงานดำเนินงานด้านโครงการ ด้านความช่วยเหลือและทุนที่ได้รับจากต่างประเทศ ทุนศึกษาและฝึกอบรมต่อภายในประเทศ รวมทั้งพิจารณาเสนอเกี่ยวกับการให้ไปศึกษาและฝึกอบรมต่อภายในประเทศและต่างประเทศของข้าราชการ โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายโครงการและงบประมาณ ฝ่ายสถิติและประเมินผล ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์¹

กองบริการเครื่องจักรกล มีหน้าที่ติดต่อดำเนินงานกับสถานศึกษาในด้านการจัดหาวัสดุ เครื่องมือเครื่องจักร เพื่อใช้ในการศึกษาและปรับปรุงที่กิน ค่าเนิการและความคุ้มครองติดตั้งเครื่องจักรและอุปกรณ์ ตรวจตราดูแล บำรุงรักษา และซ่อมเครื่องจักร เครื่องมือให้อยู่ในสภาพใ้การใ้ได้ดี เสนอโยกย้ายเครื่องจักรให้เหมาะสมแก่การใ้งานและใ้ประโยชน์ใ้เต็มที่ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใ้ การบำรุงรักษาเครื่องจักร เครื่องมือ จักทำคู่มือการใ้และบำรุงรักษาเครื่องจักรกล และใ้การอบรมการใ้และบำรุงรักษา แบ่งส่วนราชการออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายพัสดุกลาง ฝ่ายโรงงาน ฝ่ายตรวจติดตั้งและฝึกอบรม²

การออกแบบและก่อสร้าง มีหน้าที่วางแผน ออกแบบ และก่อสร้างสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษาใ้ถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการและสภาพของเศรษฐกิจ สังคม และท้องถิ่น ประสานงานกับกรมอื่น ๆ ตามความจำเป็น บริการงานออกแบบและก่อสร้างใ้แกหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีใ้มีหน่วยงานออกแบบและก่อสร้าง

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

ของตนเอง เป็นที่ปรึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในค่านอกแบบและก่อสร้าง แบ่งส่วนราชการออกเป็น 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายสถาปัตยกรรม ฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายควบคุมงานก่อสร้าง ฝ่ายวิชาการ¹

กองโรงเรียน มีหน้าที่ควบคุมงานบริหารและวิชาการของโรงเรียนอาชีวศึกษาประเภทต่าง ๆ พิจารณาการจัดตั้ง ขยาย ยุบ รวมและปรับปรุงโรงเรียน วางโครงการจัดตั้งงบประมาณโดยประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง แบ่งส่วนราชการออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารโรงเรียน และฝ่ายส่งเสริมโรงเรียน²

กองวิทยาลัย มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมโรงเรียนและวิทยาลัยที่เปิดสอนถึงชั้นอุดมศึกษาซึ่งสังกัดกรมอาชีวศึกษา พิจารณาการจัดตั้ง ขยาย ยุบ รวมและปรับปรุงโรงเรียนและวิทยาลัย วางโครงการจัดตั้งงบประมาณโดยประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง แบ่งส่วนราชการออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารวิทยาลัย และฝ่ายส่งเสริมวิทยาลัย³

หน่วยศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาทางวิชาการของกรม รับผิดชอบเกี่ยวกับงานค่านวิชาการ การนิเทศการศึกษาในโรงเรียนและวิทยาลัยทุกแห่งในสังกัดกรมอาชีวศึกษา การจัดอบรมและสัมมนาครูอาจารย์ ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา และสังกัดหน่วยงานอื่น ทำการศึกษา ค้นคว้า และทดลอง เกี่ยวกับการเรียนการสอน ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยร่วมมือกับกรมวิชาการ ตลอดจนปรับปรุงระเบียบวาทะถาวรผลการศึกษาระดับต่าง ๆ คำเนินการผลิตและสนับสนุนให้ครู อาจารย์ ผลิตเอกสารและวัสดุสำหรับใช้ประกอบการเรียน การสอน ทำการวิจัย ค้นคว้า และเผยแพร่ในสาขา

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

วิชาการต่าง ๆ ให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนและวิทยาลัยเมื่อมีปัญหา และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ¹

กิจการสำคัญของกรมอาชีวศึกษา พอสรุปได้ดังนี้ งานจัดการศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษา งานจัดการศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษา งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการอาชีวศึกษา การจัดอบรมอาชีพเกษตรกรระยะสั้นในโรงเรียนเกษตรกรรมในส่วนภูมิภาค การจัดตั้งหน่วยเกษตรกรรมเคลื่อนที่ในชนบทเพื่อให้ทราบเทคนิคในการเกษตร การจัดโรงเรียนสารพัดช่างทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมและส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนทุกระดับยกเว้นระดับอุดมศึกษา ให้บริการแก่สถานศึกษาเอกชน ครู นักเรียน ตลอดจนประสานงานร่วมกับหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินการโดยสอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ²

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน แบ่งส่วนราชการตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 273 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2515 ดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการกรม แบ่งเป็น 4 แผนก คือ
 - (1) แผนกสารบรรณ
 - (2) แผนกการเจ้าหน้าที่
 - (3) แผนกคลัง
 - (4) แผนกประชาสัมพันธ์

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

² กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, "สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน," ใน รายงานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีการศึกษา 2519 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520), หน้า 82.

2. กองสถานศึกษาเอกชน แบ่งงานออกเป็น 2 ฝ่าย คือ
 - (1) ฝ่ายสถานศึกษา
 - (2) ฝ่ายแผนงาน
3. กองทะเบียนและประวัติ แบ่งเป็น 3 แผนก คือ
 - (1) แผนกทะเบียนส่วนกลาง
 - (2) แผนกทะเบียนส่วนภูมิภาค
 - (3) แผนกสถิติ
4. กองส่งเสริมและอุดหนุน แบ่งเป็น 3 แผนก คือ
 - (1) แผนกส่งเสริมและอุดหนุนสถานศึกษาเอกชนส่วนกลาง
 - (2) แผนกส่งเสริมและอุดหนุนสถานศึกษาเอกชนส่วนภูมิภาค
 - (3) แผนกส่งเสริมและอุดหนุนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามภาคใต้
5. กองควบคุมและติดตามการปฏิบัติงาน แบ่งงานเป็น 2 ฝ่าย คือ
 - (1) ฝ่ายบริหาร
 - (2) ฝ่ายตรวจ¹

กิจการสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พอสรุปได้ดังนี้
 งานสถานศึกษาเอกชน งานควบคุมและติดตามการปฏิบัติงาน งานส่งเสริมและอุดหนุน
 งานกองทุนสงเคราะห์ งานแผนงาน งานกฎหมาย งานวิชาการ งานทะเบียนและสถิติ
 งานปรับปรุงระบบการควบคุมโรงเรียนราษฎร์ ส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียน
 ราษฎร์ การตรวจและนิเทศโรงเรียนราษฎร์ การบริหารกิจการโรงเรียนราษฎร์ให้
 เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ การปรับปรุงส่งเสริมมาตรฐานสถานศึกษาพิเศษ
 เป็นต้น

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเป็น
 สถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตครูอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี

¹"ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 273," ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย
 ภาค 2 ฉบับพิเศษ 89 (23 พฤศจิกายน 2515) : 44.

ให้การศึกษาทางค่านิยมทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ระดับปริญญาตรี และประกาศนียบัตร
ชั้นสูง ทำการวิจัยส่งเสริมการศึกษาทางค่านิยม และให้บริการทางวิชาการแก่
สังคม¹ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา แบ่งส่วนราชการออกเป็น

1. สำนักงานอธิการบดี
2. กองกลาง
3. กองคลัง
4. กองบริหาร
5. กองแผนงาน
6. กองสถานศึกษา
7. กองพัฒนา
8. โครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาวิทยาลัยเทคนิค
9. คณะศิลปศึกษา
10. คณะศึกษาศาสตร์
11. คณะเกษตรศาสตร์
12. คณะวิศวกรรมเทคโนโลยี
13. คณะบริหารธุรกิจ
14. คณะคหกรรมศาสตร์
15. คณะศิลปกรรม
16. คณะนาฏศิลป์และครุภัณฑ์
17. สำนักบริหารทางวิชาการและทดสอบ
18. สถาบันวิจัยการเกษตร²

¹"พระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2518,"

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 92 (27 กุมภาพันธ์ 2518) : 2.

²กระทรวงศึกษาธิการ, ที่ระลึก...เกษียณ กระทรวงศึกษาธิการ 2521,

กิจการสำคัญของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พอสรุปได้ดังนี้ การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี การจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี งานผลิตบัณฑิต งานวิชาการ งานวิจัย งานบริการทางวิชาการต่อสังคม งานพัฒนาวิทยาลัยเกษตรกรรม งานพัฒนาวิทยาลัยเทคนิคให้ไ้มาตรฐานทันกับเปลี่ยนแปลงทางสังคม การส่งเสริมผู้สำเร็จการศึกษาทางสายอาชีพให้ต่อถึงระดับปริญญา เป็นต้น.

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย